

צורבא הדף היומי

הרב יהודה זולדן

גיליון מס' 64

מסכת יומא דפים נ"ו-ס"ב

כ"ו סיון – ב' תמוז, פרשת קרח, תשפ"א

חציצה מין בשאינו מינו

(יומא נח ע"א)

רמי בר חמא שאל את רב חסדא על הכתוב במשנה: "עירה דם הפר לתוך דם השעיר ונתן את המלא בריקן". בנוגע לקבלת דם הקרבנות: הניח מזרק בתוך מזרק ואין מחזיק הכהן בידו אלא את המזרק החיצון וקבל בו במזרק הפנימי את הדם, מהו שיהא כשר? מכאן ואילך דנה הגמרא האם מין במינו חוצץ או לא, והתוספות הרחיב הדיון בהשוואה לחציצה בנטילת ארבעה המינים.

יומא נג ע"ב

"עירה דם הפר לתוך דם השעיר, ונתן את המלא בריקן".

בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא: הניח מזרק בתוך מזרק, וקבל בו את הדם, מהו? מין במינו חוצץ, או אינו חוצץ?

אמר ליה, תניתוה: נתן את המלא בריקן. מאי לאו, הושיב מזרק מלא לתוך מזרק ריקן? לא, עירה מזרק מלא לתוך מזרק ריקן. - הא תנא ליה רישא: עירה דם הפר לתוך דם השעיר! כדי לערבן יפה יפה.

תא שמע: היה עומד על גבי כלי או על גבי רגל חבירו - פסול. שאני רגל, דלא מצי מבטיל ליה.

איכא דאמרי, הכי בעי מיניה: דרך שירות בכך או אין דרך שירות בכך?

תא שמע, דתנא דבי רבי ישמעאל: "את כל כלי השרת אשר ישרתו בם בקדש" (במדבר ד, יב), שני כלים ושירות אחת.

בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא: הניח סיב בתוך המזרק וקבל בו את הדם, מהו? מין בשאינו מינו חוצץ, או אינו חוצץ? כיון דמחלחל - לא חייץ, או דילמא לא שנא?

אמר ליה: תנינא, זולף והולך עד שמגיע לספוג? שאני מיא דקלישי.

איכא דאמרי, הכי פשט ליה: בדם - כשר, בקומץ פסול.

צורבא הדף היומי

רש"י מסכת יומא דף נח עמוד א

וקבל בו את הדם - כל קבלות של כל ימות השנה קמבעיא ליה.
מין במינו - מזרק במזרק.

חוצץ - ונמצא שאין קבלה זו בכהן, שהרי אינו אוחז במזרק שהדם בו.
מאי לאו הושיב מזרק המלא בתוך הריקן - שעירה ממנו, והא הכא נמי, ולקח כתיב ולקח
מדם הפר ומדם השעיר והך לקיחה - אחיזת המזרק היא.
לא עירה מזרק מלא - לאחר שעירה דם הפר לדם השעיר חוזר ומערה מזרק מלא לתוך מזרק
ריקן.

עומד על גבי כלים וכו' - דתנא דבי ר' ישמעאל: הואיל ורצפה מקדשת וכלי שרת מקדשים,
מה כלי שרת לא יהא דבר חוצץ בינו ובין כלי שרת - אף רצפה לא יהא דבר חוצץ בינו לבין
הרצפה, במסכת זבחים (כד, א).

על גבי רגל חבירו - אלמא: מין במינו חוצץ.

דלא מבטל ליה - חבירו את רגלו, עד שיגמור עבודתו.

כלי השרת - שני כלים במשמע, ושירות אחת.

סיב - הגדל סביב הדקל, ונכרך עליו סביב כמין לולבין בגפנים, והוא רך וסופג את הדם, והדם
יוצא מכל עבריו, ואינו חוצץ כל כך, מי הוא כי האי גוונא חציצה, או לא?

זולף והולך וכו' - רישא דמתניתין הכי (פרה פרק ו' משנה ג'): המקדש בשוקת והיה ספוג
לתוכו, מים שבספוג פסולין, כיצד יעשה - זולף והולך עד שמגיע לספוג, שוקת היא אבן חלולה
על שפת המעיין, והמים נכנסין לה דרך חור שבדופנה, ומשקין בה בהמות ומקדשין בה אפר
חטאת לתוך מים חיים, והיא הכלי, מים שבספוג פסולין דחיים אל כלי בעינן שיהו המים
נוגעים בכלי, כיצד הוא עושה כשבא ליטול את המים וליתנם בצלוחית ובשפופרת זולף וגומר
את כל המים אשר בשוקת עד שמגיע לספוג.

זולף - שואף עד המצוי, אגוטי"ר + לדלות עד תום + בלעז, וכדאמרינן במועד קטן (יא, ב) זולף
וגומר כדרכו, אלמא: ספוג לא חייץ ולא פסיל, אלא הנבלעים בתוכו, והוא הדין לסיב.

שאני מיא דקלישי - ויוצאות מכל עבריו, ונכנסות בינו לבין הכלי, אבל דם עב הוא.

בדם כשר - דקליש.

בקומץ פסול - בקידוש, שהקומץ טעון להתקדש בכלי לאחר הקמיצה והוא כנגד קבלה בדם,
פסול - דחייץ.

התוספות התאים בין סוגייתנו לבין האמור במסכת סוכה בנוגע לחציצה בעת נטילת הלולב.
בסוגיה בסוכה נזכרו ארבע מחלוקות בין רבה לביו רבא בהקשר זה. נעיין בסוגיה בסוכה
ואחר כך בדברי התוספות.

סוכה לז ע"א

רבי מאיר אומר אפילו במשיחה כו'. תניא, אמר רבי מאיר: מעשה ביקירי ירושלים שהיו
אוגדין את לולביהן בגימוניות של זהב, אמרו לו: משם ראייה? במינו היו אוגדין אותו מלמטה.
אמר להו רבה להנהו מגדלי הושענא דבי ריש גלותא. כי גדליתו הושענא דבי ריש גלותא -
שיירי ביה בית יד, כי היכי דלא תיהוי חציצה. רבא אמר: כל לנאותו אינו חוצץ.

צורבא הדף היומי

ואמר רבה: לא לינקיט איניש הושענא בסודרא, דבעינא לקיחה תמה, וליכא. ורבא אמר: לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה. אמר רבא: מנא אמינא לה דלקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה – דתנן: אזור קצר מספקו בחוט ובכוש וטובל ומעלה, ואוחז באזור ומזה. אמאי? ולקח וטבל אמר רחמנא! אלא לאו שמע מינה: לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה. - ממאי? דלמא שאני התם, כיון דחבריה - כגופיה דמי. אלא מהכא: נפל משפופרת לשוקת - פסול, הא הפילו הוא - כשר, אמאי? ולקחו ונתן אמר רחמנא! אלא לאו שמע מינה: לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה.

ואמר רבה - לא לדוץ איניש לולבא בהושענא, דדלמא נתרי טרפי והוי חציצה. ורבא אמר: מין במינו אינו חוצץ.

ואמר רבה: לא ליגוז איניש לולבא בהושענא, דמשתירי הוצא, והוי חציצה. ורבא אמר: מין במינו אינו חוצץ.

יומא נח ע"א תוס' ד"ה מין

מין במינו חוצץ או אינו חוצץ - אבל שאינו מינו פשיטא דחוצץ ולא קרי ביה "ולקח" [במדבר יט, יח]. וכן בפרק שני דזבחים (דף כד.) שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין כלי שרת. וכן בפרק מקום שנהגו (פסחים נז:) גבי יששכר איש כפר ברקאי דהוה כריך ידיה בשיראי.

ותימה דבפרק לולב הגזול (סוכה לז.) מסקינן דלקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה? ויש לומר דהתם מיירי שכורך סודר סביב הלולב ומאריך בו ועושה מן הסודר כמו בית יד ואוחז בו, אבל היכא דכריך ידיה בסודר ותופש הלולב כך, לא שמה לקיחה. ומזרק בתוך מזרק דהכא דמשמע דפשיטא ליה אי הוה שאינו מינו היה חוצץ, לא מיירי שאוחז החיצון בשפתותיו דאז ודאי לא חייץ דהוה ליה כמו בית יד, אלא שאוחזו למטה בשוליו. וכן צריך לומר מתוך ההיא שמעתא גופא בפרק לולב הגזול כמו שחילקנו. דאי לא תימא הכי אלא נימא דבכל ענין לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה, אם כן תיקשי דרבא אדרבא דאמר בתר הכי מין במינו אינו חוצץ הא שאין מינו חוצץ, ולעיל קאמר גבי סודר לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה ואפילו שאינו מינו. וק"ל מאי פריך מאי לאו נתן מזרק המלא לתוך הריקן לימא אין הכי נמי ואין אוחז את החיצון בשוליו אלא בשפתותיו? ויש לומר דפשיטא ליה שלא היה יכול לאוחזו כך ביד אחת שתי מזרקות כבידות שיש בהן כל דם הפר והשעיר.

וריצב"א תירץ דבשמעתא גבי כלי שרת מין בשאינו מינו חוצץ בכל ענין, דאפילו אם תמצא לומר דגבי לולב יש חילוק כדפיר' גבי כלי שרת בכל ענין מין בשאינו מינו חוצץ דנהי דכי עביד כעין בית יד מיקרי לקיחה גבי כלי שרת דכתיב "ולקח הכהן" לא מיקרי לקיחה בעצמו של כהן.

- הסבר את תשובותיהם של התוספות ושל הריצב"א ואת ההבדל ביניהם.

צורבא הדף היומי

הר"ן כתב דברים דומים לדברי הריצב"א, אך נימוקיהם שונה.

רבנו ניסים, ר"ן, סוכה יח ע"א מדפי הר"ף

יש לומר דאנן לית לן קרא לפסול חציצה בלולב ומאי דחיישינן ביה היינו משום דלא הוי לקיחה תמה... אבל לאו משום חציצה ממש אתינא עלה דלא פסלינן משום חציצה אלא היכא דאיכא קרא כטבילה [סוכה דף ו א] דכתיב ביה "ורחץ בשרו במים" שלא יהא דבר חוצץ, וכתפילין [מנחות לו ב] דכתיב בהו "לך לאות" ולא לאחרים לאות.

- הסבר מדוע הר"ן פסל חציצה בלולב, ובמה דבריו שונים מדברי הריצב"א?

הרב סולוביצ'יק הציע נפקא מינה בין דברי הר"ן לדברי הריצב"א

הרב יוסף דב סולוביצ'יק, שעורי הגר"ד, עבודת יום הכיפורים, עמ' ק

נפקא מינה לדעת המכשירים כל פסולי לקיחה תמה ביום טוב שני.

- ע"פ דברי הר"ד סולוביצ'יק, מי מבין הראשונים הללו יכשיר ליטול ללולב ביום טוב שני על ידי חציצה ומי לא? הוכח דברך.

הרב חיים מבריסק, הקשה מדברי הרמב"ם בענין הכנת הקטורת, על סוגייתנו.

רמב"ם הלכות תמידין ומוספין ג, ד

כיצד סדר הקטרת הקטורת בכל יום, מי שזכה בדישון המזבח הפנימי נכנס בכלי קודש וטני היה שמו ושל זה היה ומחזיק קביים וחצי, מניח הטני בארץ לפניו וחופן בידי האפר והפחם שבתוך המזבח ונותן לתוך הטני, ובאחרונה מכבד את השאר לתוכו ומניחו שם בהיכל ויוצא, ומי שזכה בקטורת נוטל כלי מלא קטורת גדוש, וכסוי היה לו ובזך היה שמו ונותן הבזך בתוך כלי אחר וכף היה שמו, ומכסה את הכף בבגד קטן ואוחז הכף בידו ונכנס עמו אחד במחתה של אש בידו.

הרב חיים סולוביצ'יק, חדושי ר' חיים הלוי הלכות תמידין ומוספין ג, ד

דברי הרמב"ם - הוא זה במשנה תמיד פרק ה. והנה בפ"י הרא"ש שם הקשה דאיך מוליק את הבזך בתוך הכף, והא איבעיא לן ביומא דף נ"ח [ע"א] בהניח מזרק בתוך מזרק אי חוצץ אי לא? ותירץ דהא דאיכפת לן בהניח מזרק בתוך מזרק משום חציצה היינו רק בגוונא דלא מיחשבא לקיחה ע"י דבר אחר, וע"כ שפיר יש כאן דין חציצה, מה שאין כן הכא גבי קטורת, היה אוחז את הכף בגוונא דהיה מיחשב לגבי הבזך לקיחה ע"י דבר אחר, דק"ל דשמה לקיחה, וע"כ אין כאן דין חציצה כלל. עיין שם בדברי הרא"ש.

ובאמת שבהך דינא אם שייך הך דלקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה לענין הך דינא דבעינן שלא יהא דבר חוצץ בין ידו לעבודה, כבר נחלקו בזה הראשונים בתוס' יומא דף נ"ח ובזבחים דף כ"ד יעו"ש, ומדברי הרמב"ם שסתם הדברים וכתב סתמא דאם היה דבר חוצץ בין ידו לכלי שרת דפסול, ולא חלק בזה מאומה, מוכח דדעתו כדעת הראשונים דלא מהני הכא הך דינא דלקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה, ובכל גווני פסול. ולפי זה הרי קשה קושית הרא"ש, דאיך מוליק את הבזך בתוך הכף, והא הוי חציצה בין ידו לכלי שרת, לפי האיבעיא בהניח מזרק בתוך מזרק.

צורבא הדף היומי

האומנם דבאמת לא מצינו בשום דוכתא דהולכת קטורת חשובה עבודה, דאע"ג דביומא דף מ"ח [ע"א] מייתי הגמ' לענין הולכה בשמאל מהא דתנן נטל את המחיתה בימינו ואת הכף בשמאלו, הרי דחשיבא עבודת הולכה. מ"מ י"ל דכל זה הוא דוקא בקטורת דלפני ולפנים, דנאמר בה דין הבאה לפנים, וכדכתיב בקרא "והביא מבית לפרוכת", וע"כ הבאתה חשובה עבודת הולכה. מה שאין כן בקטורת דהיכל, לא מצינו כלל שיהא בה דין הולכה, וא"כ י"ל דאין הולכתה עבודה כלל. אכן מדברי הרא"ש הרי מבואר דגם בקטורת דהיכל היא הולכתה עבודה, וא"כ הרי קשה קושית הרא"ש דאיך נותן את הבזק בתוך הכף והא הוי חציצה בין ידו לעבודה דפוסלת לפי האיבעיא ביומא שהבאנו.

והנראה לומר בזה, דהנה יסוד הדין דחציצה בין ידו לכלי פוסלת, הלא הוא משום דבעינן שתהא עבודה בעצמו של כהן, וכיון דחוצץ א"כ אין זה בעצמו של כהן. אבל בלאו הך דינא דבעינן עצמו של כהן פשיטא דלא שייך כלל ענין חציצה הכא, דמ"מ הרי עשה את העבודה ואיזה חסרון יש כאן מהחציצה, אלא דעצמו של כהן ליתא הכא כיון דיש חציצה בין ידו לעבודה. והן נראה דכל הך דינא דבעינן שתהא עבודה בעצמו של כהן הוא רק במקום שנאמר דין ימין, משא"כ בעבודה שכשרה גם בשמאל, א"כ ליתא גבה לכל הדין דעצמו של כהן כלל, וכל דינה הוא רק שהכהן יעשה את מעשה העבודה, אבל הך דינא שהעבודה תהא דוקא בעצמו של כהן ליתא גבה, ורק במקום דנאמר דין ימין שם הוא כל הך דינא דבעינן עצמו של כהן.

...ובעל כרחך נראה מוכרח מזה, דקטורת דהיכל לא היא הולכתה עבודה כלל, ואין הכשר שמאל דידה בכלל הותרה מכללה, ורק בקטורת דלפני ולפנים, דנאמרה בה הבאה, בה הוא דהויה הבאתה עבודה, והכשר שמאל דידה הוי בכלל הותר מכללו. ולפי זה הרי ניחא בפשיטות קושית הרא"ש מהך דהניח מזרק בתוך מזרק, דשאני הכא דלא בעינן הולכה כלל, ובהובאה מאליה ג"כ כשרה, וכמו שכתבנו כן בראשית דברינו.

- לפי ר' חיים מבריסק, באיזה מצב יש פסול חציצה ומדוע, ובאיזה לא?
- ע"פ דברי ר' חיים מבריסק, איך מיושבת קושית הרא"ש.

הרב סולוביצ'יק הביא את דברי סבו – הרב חיים מבריסק, ודן בהם.

הרב יוסף דב סולובייצ'יק, שעורי הגר"ד, עבודת יום הכיפורים, עמ' קכא

עדין צריך עיון מלולב. יתכן שמה שחציצה פוסלת בנטילת לולב, היינו מפני שאף שמתבצע מעשה לקיחה אין כאן לקיחת יד, ולולב טעון לקיחת יד דוקא. אך יש לעיין האמנם לקיחת יד מעכבת ומה מקור הדין. ובכל אופן נראה ברור שאין הדבר מוסכם ושהוא אף בניגוד לדעת המחבר. שהרי בשולחן ערוך (אורח חיים ס' תרנא, ד) נפסק כדעת הרוקח (ס' רכ) שמי שאין לו יד, נוטל לולב בזרועו, וכמה אחרונים אף הרחיקו לכת והכריעו שמי שאין לו זרוע יטול בשיניו ומעין חליצה גידמת (יעוין בשערי תשובה שם ס"ק יא), ולדעה זו עדין צריך עיון לתפיסת ר' חיים, למה חציצה פוסלת בלולב.

- הסבר את ההערה של הרב סולובייצ'יק על דברי סבו בענין חציצה בנטילת לולב.

צורבא הדף היומי

הלכה למעשה

שולחן ערוך אורח חיים הלכות לולב סימן תרנא סעיף ז

אם עשה יד בית יד ונתן בו הלולב ונטלו, שפיר דמי, דלקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה, ובלבד שיהא דרך כבוד; אבל אם אינו דרך כבוד, כגון שנתן הלולב בכלי, ונטלו, לא יצא; (לג) ואם כרך עליו סודר, ונטלו או שכרך סודר על ידו, ונטלו, י"א דלא יצא.

הגה: ונהגו להחמיר להסיר התפילין (מהר"ל) וטבעות מידם, אבל מדינא אין לחוש הואיל ואין כל היד מכוסה בהן (אגודה פ' מקום שנהגו).

[על הנחת תפילין בחול המועד - שולחן ערוך אורח חיים סי' לא, ב, ברמ"א]

הרב אברהם דנציג, חיי אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל קמח סעיף י

וצריך ליטלנו בידו. ואם כרך סודר על הלולב או שהניחו בכלי ואחז בדפני הכלי, לא יצא, דהוי חציצה. ואם אחז בבית יד של הכלי או שהניח ידו תחת שוליו, לא יצא, דהוי לקיחה על ידי דבר אחד בדרך בזיון. ואם כרך סודר על ידו או שלבש בתי ידים, יש אומרים דיצא, דבטל לגבי היד, ויש אומרים דלא יצא. ויחזור ויטלנו בלא ברכה. ונכון שיחלוץ התפילין קודם שיטול הלולב, כיון שהלולב הוא אות, אף על גב דמטעם חציצה אין לחוש. וכן כשטבעת בידו, אין כאן חציצה, כיון שאינו על כל היד, מכל מקום נהגו לכתחלה להסיר אפילו הטבעת. ויש אומרים דאפילו בדיעבד מעכב, ולכן יחזור ויטלנו בלא ברכה.

הרב ישראל מאיר מראדין, משנה ברורה סימן תרנא ס"ק לג

(לג) או שכרך סודר - וה"ה אם לבש בתי ידים על ידיו ומה שכתב המחבר דין זה בלשון י"א משום דעת הר"ן דס"ל דיצא דבטל לגבי היד אבל בכרך סודר על הלולב גם לדעת הר"ן לא יצא דלא הוי לקיחה תמה וע"כ אם נטלו יחזור ויטלנו בלא ברכה.

צורבא הדף היומי

אמונה

של"ה מסכת יומא פרק דרך חיים תוכחת מוסר

קסז. ובספר שושן סודות סימן קפ"ז (בדפוס קוריץ תקמ"ד, בדף ב') כתב וזה לשונו: הדברים אשר ראוי ומחוייב לכל בעל תורה, הרוצה לקיים את המצוות, ראוי שלא יסורו מנגד עיניו שבעה כללים האלה, והם נגד שבע ספירות, והם אינן כסדרן. ואלו הן:
הכלל הראשון, שלא יעשה המצוות בקלות ראש ובביזוי.

כדגרסינן בפרק כיסוי הדם (חולין פז א), תנו רבנן 'ושפך את דמו וכסהו בעפר' (ויקרא יז, יג), במה ששפך יכסה. שלא יכסנו ברגל, שלא יהיו המצוות בזויות עליו. והטעם, כי המצוות רומזות בהיקף העליון, במקום נקי וטהור, בגוף האילן, ולכן ראוי היות קיומם בנקיות ובכבוד, שיהיו דומים לנדמה.

הכלל השני, שלא יבזה האדם המצוה, מצד איכות עשיית המצוה ממש. כדגרסינן בפרק לולב הגזול (סוכה מב א), לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה דרך כבוד, אבל דרך בזיון לא. והטעם כאשר פירשנו, כי הידים אשר לוקח בהן הלולב, הן רומזות לעשר ספירות. ולכן לא יהיה דבר חוצץ במחיצתו בינם ובין הלולב הרומז עם מיניו להיקף, אלא דבר של כבוד הדומה לנדמה. הכלל השלישי, שלא ישתמש לצרכו בגוף המצוות. כדגרסינן בפרק במה מדליקין (שבת כב א), אמר רב יהודה אמר רב אסור להרצות מעות כנגד נר חנוכה. והטעם, כי המצוות רומזות במקום הקדש, לכן לא ישתמש בשרביט המלך, אלא לצורך מצוה אחרת, כדקיימא לן (שם) דמדליקין מנר אל נר כו'.

הכלל הרביעי, המבזה את המצוה מצד כבוד גופו, כאילו כבודו אצלו מכובד יותר מכבוד המצוות. כדגרסינן בסוף כריתות (כח א) ארבע צווחות צווחה העזרה. ראשונה, הוציאו בני עלי, חפני ופנחס שטמאו את ההיכל. צווחה שניה, שאו שערים ראשיהם ויכנס ישמעאל בן פיכאי וכו'. צווחה שלישית, פתחו שערים והוציאו מכאן את יששכר איש כפר ברקאי, שמכבד עצמו ומבזה קדשי שמים. מאי הוה עביד, הוה כריך שיראי על ידיה ועביד עבודה. הנך רואה מן הצווחה השלישית, שנענש יששכר על כי היה מכבד את עצמו. והטעם, כי עשה גופו שהוא טפל לצורה העליונה, עיקר, ולכן נענש. ובכלל זה הכלל, להיות נבזה בעיניו בעשותו מצות השם יתברך, כאשר אמר דוד המלך ע"ה (שמואל - ב ו, כב) 'ונקלתי עוד מזאת'. ושמחת בית השואבה תוכיח, ועליהם נאמר (שמואל - א ב, ל) 'כי מכבדי אכבד' וגו'.